

Tillgänglighets- databasen (TD)

BRA FÖR ALLA, NÖDVÄNDIG FÖR NÅGRA

Förord

Tillgänglighet handlar om att göra verksamheter och miljöer tillgängliga för så många människor som möjligt. I Sverige har drygt en miljon människor en funktionsnedsättning. De flesta av oss bär barn, matkassar och bagage, vi drar barnvagnar och shoppingvagnar, och de flesta av oss har någon gång i livet svårt att se, höra och gå. Att öka tillgängligheten är nödvändigt för några av oss men samtidigt angeläget för alla. Tillgänglighet vinner vi alla på.

Tillgänglighetsdatabasen (TD) är ett digitalt verktyg för verksamheter att använda i sitt tillgänglighetsarbete. I TD samlas information om olika verksamheters fysiska tillgänglighet. Syftet med denna rapport är att sprida information om hur TD som verktyg kan underlätta för fastighetsorganisationernas arbete med tillgänglighet.

Rapporten är uppdelad i två delar. I den första får läsaren en introduktion till TD. I den andra får vi ta del av hur Borås, Botkyrka och Göteborg arbetat med TD för att utveckla sitt tillgänglighetsarbete.

Projektet har finansierats av Sveriges Kommuner och Landstings FoU-fond för kommunala fastighetsfrågor. Skriften är författad av Ann-Sofie Borglund, Mitt Ordval AB.

Jacob Hort och Sonja Pagrotsky har på uppdrag av Sveriges Kommuner och Landsting varit projektledare.

Stockholm i augusti 2013

Gunilla Glasare och Jan Söderström
Avdelningen för tillväxt och samhällsbyggnad
Sveriges Kommuner och Landsting

Innehåll

Bra för alla – nödvändig för några.....	5
TD i korthet	6
TD – viktigt verktyg för ett tillgängligt Borås	8
TD förenklar vardagen i Botkyrka.....	9
Göteborg ska vara tillgängligt för alla.....	10

Bra för alla – nödvändig för några

Tillgänglighetsdatabasen (TD) är idag den enda databasen i Sverige som erbjuder möjlighet för alla typer av verksamheter att tillhandahålla tillgänglighetsinformation och samtidigt få uppföljningsrapporter och åtgärdslistor.

Idag ingår ett 70-tal kommuner, flera regioner, folkhögskolor, naturreservat och butiker i TD. Totalt omfattas 8 000 anläggningar och antalet ökar i takt med att användarna blir fler. Databasen har även väckt intresse i Japan, Norge, Skottland och Wales. Och det är glädjande, eftersom en miljö som är tillgänglig för dem med särskilda behov är bra för alla. TD är ett bra verktyg för att nå dit!

Kommuner och landsting har ett särskilt ansvar att se till att den offentliga verksamheten kan användas av alla. Om din organisation inte uppfyller sitt ansvar gentemot medborgarna, innebär det att en rad människor utesluts från platsen. Man går dessutom miste om ett tillfälle att utveckla sin verksamhet. Arbete med tillgänglighet leder nämligen till ökad hälsa, demokrati och delaktighet för kommuninvånarna. Därmed skapas både mänskliga och ekonomiska vinster.

I TD samlas information om olika verksamheters fysiska tillgänglighet. Målsättningen är att varje verksamhet ska beskrivas så väl att den som ska besöka platsen själv kan avgöra om det är möjligt eller inte. Informationen presenteras utifrån olika målgrupper: funktionsnedsättning, barn, äldre, transperson, språk och religion. Tillgänglighetsdatabasen är också ett verktyg för att öka kunskapen om tillgänglighet och genom inventeringarna identifiera hinder och möjliga förbättringar.

Efter att en kommun, organisation eller företag har anslutit sig till TD handlar det om att inventera de platser som ska ingå. Alla inventeringar görs med hjälp av ett basformulär som kan anpassas efter varje verksamhets utformning. Formulären består av ett antal kriterier som följer svensk lagstiftning, konventioner och regelverk inom tillgänglighetsområdet.

De kommuner som anslutit sig till TD utför inventeringen själva eller låter en extern konsult inventera. Det är kommunen som ansvarar för att inventeringarna stämmer och gör stickprov för att säkerställa att de är korrekta. Att en plats blivit inventerad innebär dock inte per automatik att den är tillgänglig, utan syftet är att spegla miljön som den ser ut. Varje del som inventeras anger en GPS-positionering. Det underlättar därmed att hitta exempelvis parkeringsplatser för handikappade.

Ur databasen kan man få uppföljningsrapporter med åtgärdslistor och förklarande texter om vad som behöver genomföras för att uppfylla krav och ta bort hinder. Genom informationen ser användaren vad som behöver göras och det går att lägga till information om i vilken ordning åtgärder ska prioriteras, vad det kostar att genomföra åtgärderna, vem som har ansvar för att åtgärden utförs samt hur lång tid det förväntas ta. TD är ett bra verktyg för att arbeta med tillgänglighetsfrågor, både på ett praktiskt sätt, men också för att hålla sig uppdaterad om aktuella lagar och regler på området.

TD i korthet

Idag finns information om en rad olika verksamheter, från sjukhus, bibliotek och förskolor till hotell, fiskeplatser, campingplatser och kyrkogårdar. TD har lett till att personer med särskilda behov på ett enkelt sätt kan få aktuell och kvalitetssäkrad information om en plats de planerar att besöka. Den informationen gör att de själva kan ta beslut om de kan besöka platsen eller inte, och att de kan förbereda sig på hur platsen ser ut.

TD finns idag på svenska, engelska, finska och tyska och kommer att utökas med fler språk. TD finns även på teckenspråk och med ljud för synskadade. Google Translate används för de språk som ännu inte är tillgängliga. Verksamheten presenteras med hjälp av bilder, text och film. Man kan göra sökningar via text, tal eller karta samt ta reda på tillgängligheten för en speciell målgrupp.

TD utökas nu successivt till att även omfatta mänskliga rättigheter. Det innebär att TD kommer att bli ett verktyg för att bygga upp kunskap om vad som krävs av verksamheter och fastighetsägare för att alla människor ska kunna utöva sina rättigheter. Det kan handla om barnkonsekvensanalys, språk, HBT-diplomerings med mera. Samtidigt kan olika målgrupper ha samma tillgänglighetskrav, som till exempel:

- **Stora besöksrum hos offentliga myndigheter:** nödvändigt för personer i rullstol, med rollator och för besökare som åtföljs av sin familj.
- **Enskild omklädning/multirum:** nödvändigt för t.ex. en person som inte vill klä om tillsammans med andra på grund av sin tro, för en funktionsnedsatt person som assisteras av en person av motsatt kön eller för en transperson.
- **Hiss:** kan vara en nödvändighet för personer med nedsatt rörelseförmåga på grund av funktionshinder, ålder eller tillfällig skada, men också för en person med barnvagn
- **Bildsymboler:** gynnar alla, men är extra viktiga för dem som inte kan läsa eller inte kan svenska.

Tillgänglighetsdatabasen är bra för:

Invånaren och besökaren

- Valmöjlighet inför besök
- Förberedelse inför besök

Offentlig sektor

- Förutsättningar att ge service till alla (ökad mångfald)
- Verktyg för att åtgärda brister

Näringsliv

- Fler kunder och ökad omsättning
- Stärkt varumärke

Fastighetsägare

- Verktyg för att åtgärda brister

Politiker och beslutsfattare

- Uppföljningsrapporter för beslut

Tillgänglighetsdatabasen (TD) är framtagen av Västra Götalandsregionen, Västsvenska Turistrådet och representanter för olika organisationer för funktionshindrade i Västsverige samt företag och kommuner i Västra Götaland.

Sedan 2005 finns det möjligheter för landsting, kommuner och enskilda verksamheter inom en kommun eller region att ansluta sig till TD.

En ny version av TD har utvecklats under de senaste tre åren med stöd av Arvsfonden och SKL Fastighetsfond. I detta utvecklingsarbete har såväl nationella som regionala organisationer för funktionshindrade deltagit.

TD – viktigt verktyg för ett tillgängligt Borås

– I Borås har vi arbetat med Tillgänglighetsdatabasen sedan 2007. Verktuget gjorde att vi äntligen kunde jobba med tillgänglighetsfrågorna på ett konkret sätt. Det har lyft hela Borås till en mer tillgänglig stad, säger Lena Mellbladh, tillgänglighetskonsulent på Borås stad.

I Borås har det systematiska arbetet med tillgänglighetsfrågor gett resultat och Borås stad är numera en av de bästa städerna i landet när det gäller tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning. Kommunen har också, vid två tillfällen, varit Sveriges representant i EU:s tävling Access City Award.

– Vi arbetade med tillgänglighet även tidigare, men utan riktiga verktyg som stöd var det svårt. TD har visat sig vara väldigt användbar och vad som behöver åtgärdas blir väldigt konkret, säger Lena Mellbladh.

Hennes tjänst är strategiskt placerad på Lokalförsörjningsförvaltningen som ansvarar för de kommunala byggnaderna i Borås vad gäller ny-, om- och tillbyggnad liksom förvaltning. Lena Mellbladh arbetade tidigare som fastighetsförvaltare och denna bakgrund har varit värdefull i tillgänglighetsarbetet.

– Jag är med i ett tidigt skede vid om- och nybyggande. Det gör att vi kan bygga tillgängligt redan från början och här tar vi ofta hjälp av hjälptexterna i TD, som t.ex. skisser över hur man bygger en handikapptoilet, säger Lena Mellbladh.

I Borås har man arbetat med tillgänglighetsfrågor inom en rad områden och utöver kommunens egna lokaler har bland annat 230 butiker och restauranger inventerats och lagts in i TD.

– TD är ingen pekpinne, utan beskriver hur det ser ut. Det är viktigt att påpeka, för det är lätt att hamna i försvarsposition när man diskuterar varför en plats inte är tillgänglig. Det har jag märkt, inte minst på skolor, när jag påtalat vilka förbättringsmöjligheter som finns. Då kan jag få till svar att ”vi har inga rullstolsburna elever här”, men det kan ju faktiskt bero på att de inte kommer in och inte har praktiska möjligheter att gå där, säger Lena Mellbladh.

Skolor är ett område där man arbetat aktivt för att både inventera och öka tillgängligheten. Borås stad har arbetat för att få bort enkelt avhjälpna hinder och dessutom passat på att utföra tillgänglighetsåtgärder vid andra ombyggnationer. Exempelvis har man i en sal för hemkunskap anpassat ett av köken så att en rullstolsburen kan använda det, man har tagit bort trösklar och dörrar, och markerat trappor till hjälp för personer med synnedsättning.

– Fullmäktige har tagit beslut på att tillgänglighetsfrågor ska vara prioriterade i Borås stad. Detta, tillsammans med att vi har ett bra verktyg, gör att vi har kommit långt i dessa frågor. Det handlar om tekniskt kunnande för att utföra åtgärder, men i ännu högre utsträckning handlar det om vilja, avslutar Lena Mellbladh.

TD förenklar vardagen i Botkyrka

Botkyrka kommun har ett funktionshinderperspektiv. Det innebär att kommunen vid planering och i genomförande utgår från att människor har olika förutsättningar och behov.

– TD förenklar vårt arbete i kommunen vad gäller tillgänglighetsfrågor och det förenklar vardagen för personer med funktionsnedsättning, säger Ann Bjellert, utvecklingsledare för tillgänglighetsarbetet i Botkyrka kommun.

FN har beslutat om en konvention som gäller rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Den började gälla i Sverige 2009 och ger en helhetsbild av vad offentlig verksamhet behöver arbeta med för att uppfylla de mänskliga rättigheterna för personer med funktionsnedsättning. Kommunfullmäktige i Botkyrka antog 2010 konventionen som styrdokument för att uppnå dessa rättigheter.

– Att det finns ett politiskt beslut att undanröja enkelt avhjälpta hinder, gör att frågan är prioriterad i kommunen och det har också lett till att det finns en organisation med flera personer involverade i tillgänglighetsarbetet, säger Ann Bjellert.

Botkyrka kommun har arbetat länge med tillgänglighetsfrågor och hade tidigare en egen tillgänglighetsguide, men anslöt sig 2009 till TD. Då tillsatte också kommunen en tjänst på samhällsbyggnadsförvaltningen för att inventera, besluta om åtgärder och uppdatera databasen.

– TD gjorde att vi fick fart på tillgänglighetsarbetet. Den har också gjort att vi har fått med krav på tillgänglighet i upphandlingar, berättar Ann Bjellert.

– Den är även ett bra verktyg för kommunstyrelsen och kommunfullmäktige. Med TD kan vi sätta upp mål och visa vilka resultat vi uppnår. Det är viktigt. Tydliga mätbara mål är en framgång i sig, för tillgänglighetsfrågor kan tendera att bli luddiga, menar Ann Bjellert.

I Botkyrka kommun arbetar man aktivt för en hållbar utveckling, vilket omfattar social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet. I den sociala hållbarheten ingår bland annat tillgänglighetsfrågorna som en del av de mänskliga rättigheterna.

– TD utökas nu successivt till att även omfatta fler mänskliga rättigheter, vilket är väldigt bra och gör verktyget ännu mer användbart för vår del, avslutar Ann Bjellert.

Göteborg ska vara tillgängligt för alla

Det går inte att arbeta med tillgänglighetsarbete utan verktyg och TD är det bästa verktyget. Det menar Birgitta Branegård, chef för utvecklingsenheten på Fastighetskontoret, Göteborgs Stad.

Göteborgs Stad började arbeta med TD för sex år sedan, men trots goda ambitioner förändrades inte så mycket vad gällde tillgänglighetsarbetet. Förändringen kom 2010 i samband med att Birgitta Branegård tillträdde som chef för utvecklingsenheten.

– Jag undersökte varför tillgänglighetsarbetet gick så trögt och upptäckte att när Göteborgs Stad hade anslutit sig till TD så nöjde man sig med att informera olika enheter om att verktyget fanns, men det räcker inte, säger Birgitta Branegård.

– Det fanns inget målsatt politiskt uppdrag och det fanns inga personer i verksamheten som hade ett tydligt ansvar för dessa frågor. Det har vi ändrat på, berättar Birgitta Branegård vidare.

2011 beslutade kommunstyrelsen att staden ska vara tillgänglig för alla. Fastighetskontoret fick i uppdrag att samordna inventering och uppföljning av tillgänglighet i stadens publika lokaler och offentliga platser. Resultatet av tillgänglighetsinventeringen ska redovisas årligen. Redovisningen ska omfatta vad som gjorts och vad som återstår att göra. Utifrån detta görs en handlings- och åtgärdsplan som även innehåller kostnaderna för olika åtgärder.

– Efter kommunstyrelsens beslut så genomförde vi en endagsutbildning med representanter för kommunala förvaltningar och bolag. I samband med det utsågs också ansvariga personer inom både förvaltningar och bolag, som svarar för att detta arbete verkligen blir gjort. De ansvariga personerna ingår i nätverk tillsammans med inventerarna, och fastighetskontoret träffar dem en gång per månad, berättar Birgitta Branegård.

Kombinationen av ett politiskt beslut och att det finns ansvariga personer har lett till att tillgänglighetsarbetet har satt fart.

I Göteborg pågår inventeringar för fullt och i två stadsdelar är snart alla kommunala fastigheter inventerade. Ett år efter att inventeringen är gjord kommer en påminnelse via TD om att en ny inventering behöver genomföras.

– Det är bra, för det är angeläget med kontinuitet och att den som använder TD vet att databasen bygger på aktuella uppgifter.

– TD innebär också att arbetet med tillgänglighetsfrågor går framåt, vilket är oerhört viktigt. Det är alldeles för många handläggare runt om i Sverige som arbetar engagerat med dessa frågor, men där resultatet ändå blir en hyllvärmare. Det här är ett område som måste prioriteras. Bra tillgänglighet är till nytta för alla, avslutar Birgitta Branegård.

Tillgänglighetsdatabasen (TD)

En plats som är tillgänglig för dem med särskilda behov är en plats som är bra för alla. Men hur gör vi för att prioritera tillgänglighetsfrågorna och hur ser vi till att bedriva ett långsiktigt, systematiskt tillgänglighetsarbete?

Tillgänglighetsdatabasen (TD) är idag den enda databasen i Sverige som erbjuder möjlighet för alla typer av verksamheter att tillhandahålla tillgänglighetsinformation och samtidigt få uppföljningsrapporter och åtgärdslistor.

Syftet med denna rapport är att sprida information om hur TD som verktyg kan underlätta för fastighetsorganisationernas arbete med tillgänglighet. Förhoppningen är att rapporten ska hjälpa dig och din organisation att växla upp ert tillgänglighetsarbete till en ny nivå!

TD används av ett 70-tal kommuner; Borås, Botkyrka och Göteborg är tre av dessa. I denna rapport delar de med sig av sina erfarenheter.

Upplysningar om innehållet
Sonja Pagrotsky, sonja.pagrotsky@skl.se

© Sveriges Kommuner och Landsting, 2013
ISBN/Beställningsnummer: 978-91-7164-531-3
Text: Ann-Sofie Borglund
Illustration/foto:
Produktion: Birgitta Granberg, SKL

Beställ eller ladda ner på webbutik.skl.se. ISBN/Beställningsnummer nr